

طاشينك  
ارمنيجه يومى سياسى فخرية  
صاحب امتياز: هراير مامور بابه - آزميز  
"TACHINK,"  
JOURNAL ARMÉNIEN  
QUOTIDIEN  
SMYRNE  
Directeur - Rédacteur en chef  
H. MAMOURIAN  
10 ՓԱՐԱ

# ԴԱՇԻՆԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ  
ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՈՒԹԻՒՆ

|                | ՏՐԿ. | ՎԵՑ. | ԵՌ. |
|----------------|------|------|-----|
| ԻԶՄԻՐ          | 80   | 40   | 20  |
| ՊՕԼԻՍ ԵՒ ԳԱՒԱՌ | 80   | 40   |     |
| ԱՐՏԱՍՏԱՄԱՆ     | 25   | 12   | 4ր. |

Հրատարակումը ձեռնարկի են անում

ՏՆՕՐԻՆ - ԽՍՐԱՍԿԱՐԱՊԵՏ  
Հ. ՄԱՍՈՒՐԵԱՆ

10 ՓԱՐԱ

## ՀՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱ

Երէկ հեռագիր մը կը փանուցանէր. «Բիւլիկի հոշակաւոր դատը վերջ գրտաւ Ամբաստանաւ Պէյլիսը անմեղ հեղափոխեցաւ. Այս դատավճիռին հետեւանքով վախ կայ թէ հակահեղափոխ գրգռումներ տեղի ունենան»:

Շուրջ ամիսէ մը ի վեր է որ ամբողջ քաղաքակիրթ ազգերու մամուլը կը զգարի դատով մը, որ կարելի է կոչել «Հրէական դատ»:

Իր շատ համառօտ գիծերուն մէջ ասոնք այդ դատին ծնունդ տուող պատճառին պատմականը:

Ռուսաստանի Բիւլիկ քաղաքին մէջ իւլիանի տնտեսով տասներկու տարի կան քրիստոնէայ տղու մը դիակը գտնուած է, որուն վրայ տեսնուած 45 վէրքերէն այնպիսի կարծիք մը գոյացած է թէ Պէյլիս անունով հրէա մը գործած է այդ ոճիւրը «կրօնական նպատակով»:

Պէյլիսը իբր ռժարագործ եղբունդատաւանին առջև հանուեցաւ և այս դատը այնչափ մեծ կարեւորութիւն ստացաւ որ ամբողջ գլխիկէ մօտ մը առաւելուն մինչև իրիկուն տեղող դատավարութիւններ տեղի ունեցան, հարիւրաւոր վկաներ լսուեցան, աշխարհի ենթակաւոր անձերուն կարծիքը հարցուեցաւ և ամբողջ միջազգային մամուլը զբաղեցաւ որը օրին տնոր բոլոր մանրամասնութեամբ, զրկելով Բիւլիկ թղթակիցներ Մէկ խօսքով կարելի է ըսել թէ Տրէյֆելսի հոշակաւոր դատին ի վեր չէ եղած ուրիշ աւելի հակահեղափոխ դատ մը, որ այնչափ աւելի մեծ կարեւորութիւն ստացած ըլլար, քան Պէյլիսի դատը, որ Հրէա մը ըլլալուն համար մասնաւոր իր չուրը ստեղծեց Ռուսիոյ հակահեղափոխ քաղաքականութեւ մոլորաշրջութեան բովանդակ հալածանքները:

Պէյլիսը անբաստանուեցաւ իբր իւլիանի քրիստոնէայ մանուկին սպաննիլ. անոր թնեւեցաւ ոչ թէ իբր պարզ ու անօրական եղող ոճիւրի մը տեսակէտէն, այլ այն բարձր տեսակէտէն դիտուելով, որ կարելի է կոչել «Ամբողջ Հրէականութեան Դատ»:

Այդ դատը, իբր ամբաստանութիւն Հրէայ Ազգին դէմ, ոչ առաջինն էր իր տեսակին մէջ և ոչ ալ գուցէ վերջինը պիտի ըլլայ, դժբաղդաբար. Այդ դատը Հրէա ազգին դէմ դարձրով մըղուած հալածանքներէն մէկուն չարունակութիւնն էր, որ գրեթէ բոլոր երկրներուն մէջ ժամանակ ժամանակ երևան եկած, քննուած, հերքուած և սակայն դարձեալ ծնունդ առած է քրիստոնէայ աշխարհներու մէջ, պարզապէս մոլորաշրջութեան արտաքին մը հետեւանքով և ժողովուրդներու մէջ գոյացած անիրաւ և հերքուող հասարակական ազգի կարծիքի մը և անհիմն կասկածի մը վրայ. Բոլոր երկրներուն մէջ դարձեալ ի վեր անմեղապարտ կարծիքը կը թագաւորէ թէ Հրէաները իբր թէ գաղտնի քրիստոնէայ մտնուկ մը կը կրօնապաշտեն և անոր արեւել կը գործածեն իրենց Բաղար. ջանքերը Տօնին տօնիւր, այդ արեւել խառնելով իրենց պատրաստած քաղաքին մէջ:

Այս թիւը կարծիքը այնչափ հին է, որչափ քրիստոնէութիւնը. Եւ արդարեւ եթէ Թագաւորներով և զէպիսկոպոսով հասարակութիւնը անհիմն և հակահեղափոխ գաղափարներ պատմական ընել փորձէինք

այս նեղ սահմաններուն մէջ, շատ հեռուն պիտի երթայինք և մինչև քրիստոնէութեան առաջին թուականներու պատմութիւնը պիտի թերթէինք. Դոնէ Հինգերորդ դարէն սկսած, ուր քրիստոնէայ ստատաբան Սուրբատը յիշատակութիւններ կընէ հակասեմական այսպիսի արարքներու իսկ Տասներեքերորդ դարը մասնաւոր հատուտ է այդպիսի արտաքին զէպիսկոպոս պատմութիւններով, ուր հրէաներուն կը վերաբերուի «սպաննելու» մեղադրանքը իրենց կրօնական ծէսերուն իբր թէ արեւելի գործողութեան տալու համար:

Այսպիսի ժողովուրդական արտաքին խաղաղարու մը քանգումին համար դարեւրու ընթացքին մէջ ոչ միայն զանազան ազգերու կրօնական բարձրագոյն պետերը և թագաւորները իրենց հրովարտականքով խախտած են, այլև դատաբաններն ու միջազգային լուսաւոր մասունքն ալ. Եւ սակայն բոլոր ազգերու խաղաղարու հասարակութիւններուն մէջ արմատացած այս թիւը կարծիքը տակաւին այնչափ խորունկ արմատներ նետած է, որ քաղաքական դատարանները ստիպուած են դատաստանական միջոցներով հարկ եղած քննութիւնները յառաջ տանիլ և մեղադրեալը ամբաստանեալի աթոռը նստեցնել, նոյն իսկ անոր տալով անուշ պատիւներ. Եղած են ժամանակներ, որ այդպիսի յանցանքով մը ամբաստանուածներուն տրուած է «Հաւատարմական դարբու» պատիւները յիշեցնող և անոնցմէ աւելի դժոխային պատիւներ. Այդ յանցանքով ամբաստանուածներուն սեռական անդամները կը կտրէին եթէ մարդ էր, կանանք ստիպեալ կը կտրէին, որպէսզի իրենց չի գործած յանցանքը խոտովանին ակամայ. Մարդկային մարմինները գերաբաններու և սեղմող մամուլներու տակ կը գալարէին, աչքերը իրենց խոռոչներէն կը փրէին, եղունգները արմատէն կը պոկէին և կը տանջէին ամենէն անգուց կերպով:

Ամէն երկիր իր պատմական ունի հակահեղափոխ այս անմիտ հալածանքի և ամբաստանութեան մասին:

Նոյն իսկ Թուրք Սուլթանները իրենց հրովարտականքով ժողովուրդներուն պատուիրած և հրամայած են չի հաւատալ այսպիսի նախապաշարութեան. Ինչպէս Սուլթան Սուլթանն Բ. որ իր մէկ հրովարտական մէջ խիստ բացորոշ կը պատուիրէ. «Ոչ մէկ դատաւոր պետութեան մէջ թող չի սեղադրէ Հրէաները որ իբր թէ մարդկային արեւել կը գործածեն իրենց կրօնական մէկ ծէսին համար»:

Եւ դարձեալ 1840ին Սուլթան Ապարիկ Մէ. ձիսն էր որ իր մէկ Ֆէրմանով կը պատուիրէր. «Մի անհատը ընէք և չար չարէք այդ տեսակ անհիմն մեղադրանքներով ժողովուրդը մը (Հրէա), որուն անմեղութիւնը ճանչցուած է»:

Եւ սակայն դեռ Թուրքիոյ մէջ ալ այդ կարծիքը բոլորովին արմատախիլ եղած չէ, և ատեն ատեն լրջան կընէ թէ հրէաները տղայ փախուցներ են, արեւել խմելու, կամ արեւել գործածելու համար իրենց կրօնական մէկ ծէսին:

Որչափ կը յիշեք դեռ անցեալ տարի էր որ ի վերջին յոյն հասարակութեան մէջ ալ կրօնաւոր տղու մը համար այսպիսի անհիմն լուրեր տարածուեցան և հազիւ հրէայի մահալին նետուած այդ ամբաստանութեան առջև տալիս յոյն թերթերն ու յունաց լուսամիտ Մետաքարիտ Սրբազանը:

Իսկ Ռուսաստանի մէջ, ուր մասնաւոր իր կարծիքը Հեղատեսէն, անհիմն լի համեմատութիւններ առած էր այս

կասկածը հրէայ հանդէպ. Ռուսաստան իբր ամենամեծ թշնամի հրէականութեան դէմ, մինչև վերջերս դեռ շատ լաւաւ կամաւոր դիտակցութեամբ մը իբր հալածանքի միջոց դարձուց հրէայ դէմ եւ ժողովուրդային այսպիսի ամբաստանութեանները և նոյն իսկ մուսուլման դատաստանի ենթարկելով հրէաներ որոնք կամաւորապէս իրենց մանկապանութիւններով և դարձաւ այս կարծիքը Ռուս ժողովուրդին համար իբր հանրային կարծիք. Ռուս կայսրներ թէն իրենք ալ հրովարտականքով ուղեցին վերջին այսպիսի կարծիքներու. բայց դեռ կարելի չեղաւ արմատախիլ ընել և քննել մոլորաշրջութիւնը, որ մասնաւոր Ռուսիոյ մեծագոյն մէկ ախտախիլ է. Աղեք սանդը Ա. և Մեծի Պետրոս կայսրները մասնաւոր հրովարտականք հանեցին, որ պէտքի այնուհետ հրէաները չի սեղադրուել քրիստոնէայ մանուկներ մահադրեն լու մէջ և ոչ է սպանութիւն կասկածով չի վերաբերուի հրէայ. սակայն ի գուր, 1893ին ի վեր Ռուսաստանի դատարաններուն առջև դեռ կը քննուէին տասնէ աւելի այսպիսի սպանութիւններ հրէայ վերաբերուելով, որոնցմէ բոլորն ալ դատավարութեան վերջ թիւրիմացութեան վերաբերուեցան:

Իսկ ասոնցմէ ամենէն աւելի դժբաղդիք և աղմկայից դատավարութիւնը եղաւ վերջին իւլիանի սպանութիւնը որ վերաբերուեցաւ Հրէա Պէյլիսի, և իր շուրջը այնչափ մեծ աղմուկ հանեց որ նուազ չեղաւ քան Տրէյֆելսի աշխարհածաթ դատավարութիւնը և որ հիմա վերջ կը գտնէ, բարեխախտաբար անմեղ հոշակե լով Պէյլիսը:

Այս խիստ հակիրճ հայեացքը ձգել վերջ հրէաներու դէմ գրեթէ համախառ հային դարձած անհիմն կասկածի մը վրայ, հարցում մը ընել քննական էր:

Ինչո՞ւ այս վարկերի կարծիքը հրէաներու դէմ:

— Իհն մարդկութիւնը վարկերութիւն կը բուր. հա՛մ միակ պատուիրածը. Բաղադրական պատմութեան պէտք չէ որ ազգերը վարկերութեամբ գիտնուեն և տանին մինչև խնայաբար ռժարագործութիւնը Պէյլիսի անպարտութեան վիճող որչափ պատիւ կը բերէ ռուսական դատարաններու արդարադատութեան. նոյնչափ դատաւարութեանն է Ռուս ժողովուրդին հակասեմականութեան դէմ ունեցած վարկերի ախտափակներուն. Հալածել հրէաներու պէս թշնամ ժողովուրդ մը սակայն խոտովանելի և անխոտովանելի միջոցներով. ասիկա 20րդ լուսաւոր դարու մը մեծ ժողովուրդին անվայել է և վարկերութեան նշան:

Պէյլիսի անպարտութեամբ ամբողջ Հրէա ժողովուրդին համախառնային դատը չափ կը նշանակէ, տառապած Հրէութիւնը Տրէյֆելսէն վերջ անգամ մըն ալ իր բարոյական ապտակը կը զարնէ քաղաքակիրթ մարդկութեան երեսին:

Եւ երանի թէ վերջինը ըլլար և այլևս Հրէայի և ոչ-Ռուսիայի վարկերի հակակրօնականութիւնները վերջ գտնելով մարդու մը ազգի մը մարդ և ազգ ըլլալը նախ յարգուէր և ցեղերու վրայ քառած ժառանգական մուրը վերնոր աշխարհէն:

Ա.Վ.Ս.

## ՀԱՅԵԼԻԻՆ ՄԵՋ

Եթէ Ռուսիոյ նախարարաց խորհուրդը չտապալի կամ եթէ փոփոխութիւններու չենթարկուի, պիտի ըսեմ ու համոզուիմ թէ բարեկենսան խոտովանութիւն մը կ'տրէ հին ու մէն մի նախարար խելքին փրչածը կ'խօսի, առանց ըսածներուն գիտակցութիւնն ունենալու ու առանց իր վրայ ծանրացող պատասխանատուութեան հաղորդ ըլլալու...:

Հիւսիսի այդ երկրին նախարարները կ'երեւի թէ առանց համաձայն աւ համախօս ըլլալու, առանց քաղաքական խնդրոյ մը չուրը իրարու մէջ համակարծիք ըլլալու, ազատ կ'զգան բերաններուն եկածը դուրս տալու. մին լայնքին քաշելու, միւսն ալ երկայնութեան ու երկակայնեցեք վիճակին այն նաւուն որու նաւապետներին մին ուղէ նաւը ցամաքին վրայ քաշեցնել ու միւսը օդին մէջ:

Այս շատ պարզ խորհրդածութիւնները միտքս ընկան երբ Վիսկոնսին դատութիւնն ընել Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարար Պ. Սալանովի ըսածներուն ու նոյն նախարարութեան վարչապետ, դուք ըսէք, Պ. Բոքոլձեօֆի ըսածներուն միջև ընդհանուր քաղաքականութեան վրայ ընդհանրապէս ու հայկական դաւաճներու բարենորոգմանը մասին մասնաւորապէս:

Առաջինն լուսատու, երկրորդը, ոչ միայն լուսաւորական այլ նաեւ անվայել դիւանագէտի մը բերնին:

Ինչ կ'ըսէ Ռուս վարչապետը. թէ՛ Հայաստանի բարենորոգմանը հարցը դեռ չէ հասունցած, շատ լաւ, առօր ըսելիք մը չ'ընել, մարդը հասունցած չըլտներ խնդրը, որպէս թէ խառնելիք տանձ մը ըլլար կամ ուտելիք սեխ մը, սակայն կ'ոտնայ Պ. Բոքոլձեօֆի որ տանձեր կան արտաքինով շատ զեղեցիկ իսկ ներքեապէս փոտած ու սեղած ու սեխեր կան շատ տեսքոտ ու կանոնաւոր արտաքինով որոնք երբ դաւանկը զարնեն ու ճաշակես լիկ կ'ըլլան ու նետուելիք, բայց անցնիք, շատ չափեցեք, թերեւս մարդը այդ խնդրոյն ներքին փոտումին սպասելով կ'ըսէ թէ՛ հասունցած չէ, սերկելիք փոտածին վրայ հոգի տուողներ շատ կ'անշուստ...:

Ինչ կ'ըսէ ուրիշ. թէ՛ ասկից զատ այնքան ստիպողական չէ ու մեր անցուցած ներկայ յուզեալ ու ջղայնոտ ժամանակներուն. պատշաճ չէ խնդրները ըստ լատիկ ու անպարտաւոր ցոյց տալ, երբ ես ալ պետութեան մը նախարարապետն ըլլայի. քաղաքականութեան պահանջներ պատրուակ եւնեւորով երկրէ երկրի ճաթորութեան ինչէի, ժամ մը հաջընելիքս վրայ մտածելու պէտքը չզգայի, զիս չընկալողներու մէջ երբ չընկալողներ տեսնէի ապաւելութիւն ու զարմանք ըզգայի. իրաւ է որ պատշաճ չպիտի համարէի այդ ջղայնութեան համար դարման մը խորհիլ ու կուտակ պիտի դարձնէի առնոց օգտակար, — եթէ ծառօթներ կամ զրաքներ էին, — բոլորովին յիմարանան, որպէսզի չընկալի տակ յիմարանոց զրկելու հրամանն ընէի...:

Բայց ասոնց ամենուն վրայ լիմոն կը քամէ Պ. Նախարարապետին վերջին առարկութիւններն, ինչ օգուտ որ իր նախորդներէն մին. Լօպատեֆ չուած է ի վերին Երուսաղէմ. Շփոթութիւններ ու ոչ ալ կոտորածներ կան այդ կողմը, ու ասիկա ըսողը Ռուսիոյ նախարարաց խորհուրդին նախագահն է, եթէ դու կամ ան ըսած ըլլար հասարակ տեղիք մը պիտի ըլլար, ու լոռներն ասել վերջին վարպի-

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԱՍՈՒԼԻ ամբողջ հաւատածն (1871 - 1908), կաշկաղմ գնել փափագողներու տրամադրութեան տակ կ'գործուի, զիմիկ իրմբագրատուն:

տի չափէին ձեզի. զարմարում մը պիտի պարզէիք իրենց զէմքին վրայ. հարցում ընելու համար ձեռնդ մտովին պիտի ընէին թէ ապուշ մըն ես կամ խելակորոյս մը:

Իրաւ որ աղէկ պատճառ մը գտեր է, հիանալի. Վսեմ. Բօքովձեօֆ, որով հետեւ Հայաստանի մէջ կոտորած չըլլար, որովհետեւ հոն չփոթութիւններ չկան. այլ մասնակի ոճիրներ, բարենորոգումի ալ հարկ չկայ, երբ Լուպանօֆի ժամանակուան պէս կանոնաւոր փարգերն սկսին ու գրուեալ զարմանք Համիտ մը որ Ռուսիոյ ու Գերմանիոյ թողութեան ընդմիջումը չափ հրէշածին ըլլալ իր ժողովուրդը կոտորել տարուէ, այն ժամանակ անշուշտ Պ. Նախարարապետը ժամանակը հասած պիտի համարէ բարենորոգումներու վրայ մը առաջնութեամբ, հիանալի տրամաբանութիւն, հրաշալի գիւտ...

Ս. որովհետեւ վստահ եմք՝ մանաւանդ այս հրապարակային պաշտօնական յայտարարութեանց վրայ՝ որ ասկից վերջ կանոնաւոր կոտորածներ չպիտի պատահին հայաբնակ գաւառներու մէջ, որովհետեւ նախ՝ ժողովուրդը կամ խուժանը չպիտի յաջողի ընել ու երկրորդ՝ կառավարութիւնը երբեք չպիտի թողարարէ. որովհետեւ Պ. Բօքովձեօֆէ շատ աւելի խելք ու բանիմացութիւն ունի. կրնանք մեր երկու ականջներուն վրայ հանգիստ ննջել ու բերանիս հովին բացած՝ կշտանալ...

Ս. այս ամենէն սա շատ նշանակալից դասը կ'ըզգենք, աշխարհիս չորս ծագերուն վրայ բարենորոգումներ այն ժամանակ միայն հարկ կ'ըլլայ ներմուծել երբ կոտորածներ ըլլան... հրապարակ...

ԵՍ

ԳՈՐԾՐԻԿ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԽՍԹԵՐ ԸՍՏ ՔԼԵՄԱՆ ՎՅՈՒՆԻ

Քաղաքին Բէկու՝ 60.000 մարդի փոխարէն այս պահուս կը սաւառնի կոր Հաւթի վրայ. Պէրլինի մէջ վիթխարի գումար մը գրպանեց. ի մի բան, սոսոս տուած (cabbriole) այդ թագաւորը իր մի լիօնը լրացնելու համար մասն մնաց:

Ահա՛ ինչ ըսելէ՝ կեանքի մէջ՝ գլխի վայր քայել գիտնալը: (1)

Կատարելապէս ճիշդ է որ, անվերջ օգնականորդը, այդ կորիկ միլիոնը վստակելու համար, մէկէ աւելի անգամներ կեանքը վտանգի տակ դրաւ. ինչ որ հասարակութեան վրայ առաջ քերաւ սաստկայող տպաւորութիւն մը:

Ասկէ ետքը եկէք ինձի հաւատարմեան: Թէ, պարսպ բան է բաղդին ետեւէն վազելը, քանի որ ան՝ մեր անկողինէն մէջ՝ կուգայ մեզ կը գտնէ:

Ընդհակառակը, բաղդը կնիկ է որ չի:

(1) Օղանաւորը Բէկուէն է որ Յրան ապի մէջ, առաջին անգամ ըլլալով հնարեց անընդամս, գլխի վայր սաւառնելու եղանակը: Տեսակ մը օդային looping the loop:

Թ. Ա.

զար անձնատուր չըլլար մեզի, եթէ կան. խաւ չենք կրցած գլխէ հանել զինքը. և չենք տիրացած իր սրտին, շատ անգամ անգորշ անպատկոյտութեամբ (à la husarde):

Ձեռք ըսել որ ամէն կին իրեն՝ աչք ունեցողներուն քով կը փնտռէ Բէկուի ժպիտութիւնը և խիզախ կամքը, բայց կը սոսկայ վեհերոս կապած աւելներէն՝ Audaces...

Ես միշտ դիտած եմ որ խոշոր հարցա տութիւններու պատմութեան մէջ, նոյն իսկ այն հարցա տութիւններուն որոնք հեշտիւ ձեռք անցուած են, միշտ եկած է վայրկեան մը որ՝ հարկ եղած է ընտրել, վտանգի երթարկել կեանքի ծրարը (երբեմն կը պատահի որ այդ ծրարը արժէթողութեան ծրար մը ըլլայ) և ըսել ես՝ ախտ, ես՝ բաղդ:

Ուստի, ճիշտ Բէկուի ըրածին պէս, այն պահուն որ իր սարքաւոր (appareil) կը չըլլէ, պայքարողներուն ամենէն իրապաշտ ամենէն զրոյսները պարտաւոր է զիպուածին վրայ ալ հաշուել և արձակել բաղդը կրօններու յատուկ հետեւելու բացառնութիւնը:

—Աստուած ողորմած է...

Ս. ես կը կարծեմ թէ որչափ յառաջանք, այնքան բաղդը պիտի պահանջէ որ իր ետեւէն ինդոները, օգնականորդ և կամ մանիֆաթուրաճի. կամք ունենան վտանգին արհամարհանքը, հաստատ որոշումը՝ պերճաշօքին յաջողելու և կամ ինչպիսի, ճշմունչը, անհասկալու. Ամէն ինչ կամ ոչինչ, Բաղդը իր անիւին հեծած, ետեւէն վազողներուն կըսէ «Բալէ կամ ճաթէ»:

Հայացուց ԲՐԻՋԱՆԹԻՄ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՐԵՆՈՐԳՈՒՄՆԵՐԸ

«Թան»ի Ս. Բեթերգալուրկի Թղթակիցը Հայաստանի մէջ ներմուծուելիք լարնոտրոգ մներու առթիւ հետեւեալ տեղեկութիւններ կ'հաղորդէ:

Բանակցութիւնները կ'շարունակուին Բեթերգալուրկի ու Վ. Պօլսոյ միջև, Թղթական Հայաստանի մէջ ներմուծուելիք բարենորոգումներու առթիւ, ու այս քաղաքական հարցին շատ մեծ կարեւորութիւն մը կուտան Բեթերգալուրկի մէջ:

Ռուս կառավարութիւնը ասկից առաջ հակառակ էր Հայկական բարենորոգումներուն, վախճալով որ կողմատի բնակչութեան մէջ ազգայնամոլութիւնը չորրորդին ու անշատողական գաղափարներու տեղի չտան: Այս վարկածը տեւեղ 1900 է 1910, Մինչև 1905—1906 նոյն իսկ կառավարութիւնը Ռուսիոյ հայերուն վրայ ճնշումներ բանեցուց որոնք յեղափոխականներու ստուար խուժար կ'հանգնէին Այս տեսակ նկատումներով էր որ արգելք եղաւ Թղթական Հայաստանի մէջ երկաթ թուղիներու շինութեան ու շօտութեան 1900ի համաձայնութիւնէն, Սալայի Բեթերգալուրկի մէջ հետզհետէ կարծիքներն փոխուեցան 1910է սկսեալ հետեւեալ պատճառներով: Նախ՝ կողմատի ընդհ. կառա

վարչի տեղեկագիրներուն վրայ որ Հայկական անշատողական գաղափարներն կը հերքէր: Ասկից զատ ժողովուրդը զարած էր լեզու փոխակերպներու շարքերը ստուարացնել:

Այն օրն որ խաղաղութեամբ պիտի ապրէր իր հետ, Ռուս կառավարութիւնը նպատակ ուր կերպով պիտի կրնար մտիկ ընել իր պահանջումները: Ռուսաստանը մանաւանդ կ'զանգուտէին իրենց Թուրքիայի եղբայրները կրած տառապանքներուն համար: Ռուսիա հաճոյակատարութեամբ մտիկ ըրաւ այս պահանջումներուն՝ մշտապէս իրական վտանգ մը տեսնելով: Հայաստանի այս տագնապալի վիճակին մէջ իր սահմանագլուխներուն վրայ, Ասկից զատ հակացաւ որ եթէ բան մը չըլլէր Հայաստանի համար, ուրիշներ այդ գործին կրնային ձեռք գարնել: Ուրեմն իր ուղղութիւնը փոխեց, ու վերջերս Բ. Դուռնէն 1900 համաձայնութեան վերաբերութիւնը պահանջած առեւ. միևնոյն տեսնելով պահանջէր իր ազդեցութեան այդ շրջանակին մէջ բարենորոգումներու ներմուծումը:

Խորհած էին—ու անգլիական կառավարութիւնը այդ գաղափարէն էր—որ Ռուս կառավարութիւնը կրնար բարենորոգումնք ծրագիր մը ուսումնասիրել ու Պօլսոյ դեսպաններուն չերկայել: Այս յատկապէս գործնական չերկացաւ Ռուսիոյ և Դրեքցաւ որ տէրութեանց կ'պատկանէր ծրագիր մը պատրաստել ու Թուրքիոյ ներկայել ուսումնասիրութեան համար հաւաքապէս: Ֆրանսական, Ռուսական ու Անգլիական կառավարութեանց միջև համաձայնութիւն մը կայացնելէ ետք, Կ. Պօլսոյ Ռուսիոյ դեսպանը նախնական ծրագիր մը պատրաստեց՝ 1895 Ապրիլի ու 1880 ին Եւրոպական յանձնաժողովի մը կողմէ վիճակներու օրէնքին վրայ պատրաստուած ծրագիրներէն: Այս նախնական ծրագիրը Պ. Թ. կիրքի կողմէ հերկայացուեցաւ Պօլսոյ դեսպաններուն:

Հոս «Թան»ի Թղթակիցը կ'պարզէ այդ ծրագիրն զոր ամբողջութեամբ հրատարակեցինք անցեալներն «Դաշնի»ի երկը Թիւրքիոյ:

Մինչ Պօլսոյ դեսպաններն այս ծրագրով կ'զբաղէին, Յուլիս 1ին Բ. Դ. որ շրջաբերականով մը ընդհանուր բարենորոգումներու ծրագիր մը յանձնեց, ամբողջ փոքր-Ասիոյ համար: Նրեակ զի նախկինութեան տէրութիւնները, պահանջեցին ամենէն առաջ այս անպարտաւոր պարտաւորութեամբ ծրագրին քննութեան սկսել, որ յայտնապէս իրենցմէ ներշնչուած էր. առաջնութիւնը պահանջուեալ համար Ռուսականին վրայ, Այս շրջաբերականը սակայն մէկ կողմ դրուեցաւ, շնորհիւ Ֆրանսայի և Անգլիոյ ներկայացուցիչներուն Ռուսիոյ բերած աջակցութեան, քննուեցաւ Ռուս ծրագիրը Յուլիս 5ին սկսեալ, Նրկար պիտի ըլլայ թուել ձեռք կան և հիմնական ալ, դժուարութիւններն զորս առաջ բերին՝ Նրեակ - Ձեռակցութեան ներկայացուցիչներն. դեսպանատանց թարգմաններու գումարմանց մէջ, որոնք պաշտօն ունէին ուսումնասիրելու:

ները օդին մէջ: Զանգակնե՛րը, զանգակները, Ասիկա գլխուս մէջ կը գոռայ, կը մռնչէ, բաւ է. կեցի՛ք, չնոր՛ս...

Շարլ Թ. յանկած լսեց: Իր ձայնը որ կամաց կամաց բարձրացած էր, սոսկալի հեծեծածով մը վերելացաւ:

Այն ատեն զլուրը երկու ձեռքերուն մէջ առաւ և լացաւ:

Իր արցունքները, այրող իր սոճոյն այտերէն վար կը հոսէին, կը մրմնջէր:

—Աստուած իմ, Աստուած իմ, ներէ ինձի...

Եանկարծ իր թևերը տարածեց այդ ուրուականներու բազմութեան կողմ որ զինք կը շրջապատէին:

—Ներողութիւն, ո՛հ, ներողութիւն... որչափ անէ՛ք իմ վրաս, ինչ են այս ձայները որոնք յաւիտենական անէ՛ք իր դատապարտեան զիս... Ներողութիւն, ներողութիւն, գթացէ՛ք... ո՛հ, գթութեան պէտք չկայ, անոր համար որ չունեցաւ, Տէ՛ր, ամենքն ալ զիս կ'անիծեն, ամենքն ալ...

Ընկաւ իր անկողինն մէջ, փրփրալից, անզգայ քորիքի մը նման...

Ծածկոցներով ծածկուեցաւ, աշխա

րել այդ ծրագիրը: Նրկու խուժար բաժնուած, տէրութիւնները առաջնութիւն չէին տար այն ուսումնասիրութեան: Ա. Եանէ մեծ ընդդիմութիւնը Պերլինէն կուգար, Պ. Թ. որ կիրքի գիրքին պաշտօնական հետ երկար խորհրդակցութիւններ ունեցաւ, որոց միջոցին այս վերջինն քա. նի մը փոփոխութիւններ ընել տուաւ Ռուսական ծրագրին մէջ:

Բ. Դուռնէն, Գերմանիոյ դրոշմին վերայ, Ռուսական պահանջումներուն հիմնական սկզբունքներուն դիտողութիւններ ներկայեց: Այս սկզբունքներն էին՝ թէ բարենորոգումներն պէտք էր որ տարածուէին միայն աշխարհի երկրորդ և երկրորդ անոնց գործադրութիւնը պէտք էր որ երաշխաւորուէր տէրութիւններու կողմէ որպէսզի վստահութիւն ներշնչէր ժողովուրդին: Թուրք կառավարութիւնը տուարկեց որ այսպէս սահմանափակով այդ երկրները ուր բարենորոգումներ պիտի ներմուծուէին և մէկ նահանգի վերածելով վիճակներ, որոց տեսակ մը ինքնօրինութիւն կը դրուէր, վտանգ մը կ'ներկայէր, այսինքն բոլոր թուրք ստացուածքներուն կողմէ միևնոյն տեսանկյունից նորոգումներն պահանջուէր առիթ մը: Դաւով տէրութեանց երաշխաւորութեան, կառավարութեան այս պահանջումին մէջ Սուլթանի վեհապետական իրաւանց ղէմ տնտեսութիւն մը կ'տեսնէր: Այս երկրորդ կէտին Ռուս կառավարութիւնը պատասխանեց թէ, երաշխաւորութիւնը անհրաժեշտ էր Հայոց վստահութիւնը տալու համար: Առաջին խորհրդին համար համաձայնեցաւ Թուրքիոյ հետ— Գերմանիոյ հետ միևնոյն առեւ. կազմուեալ համար Հայաստանն ոչ թէ մէկ, այլ երկու նահանգներու, մէկ միայն գլուխ զնելով կառավարիչ մը: Մէկ միայն այդ պաշտօնատարներուն պիտի անուանուէր Սուլթանին կողմէ տէրութեանց հաւանութեամբ, միևնոյն իրաւունքներն պիտի վայելէր Լիբանանի կառավարիչին նման:

Գերմանիոյ ալեւ տարկութիւն չհանեց և կ'ըսէ Ռուս դիւանագէտներն, Պերլինի մէջ Պ. Սազոնօֆի բանակցութիւններէ ի վեր, Գերման կառավարութիւնը, համագումար ըլլալով որ Ռուսիա ու է յետին միտք մը չունեցողներ Հայաստանի համար, բացի հոն ապահովութիւնը և կարգ կանոնը տիրած տեսնելու նպատակէն, այսօր իր բոլոր աջակցութիւնը կ'առնէր Բեթերգալուրկի:

Թուրքիա, սակայն, 1880ի վիճակէն ներքէն օրէնքն կ'անէ մէջ տեղ կարծելով որ կրնայ գոհացնել Ռուսիոյ փափաքած բարենորոգումները, Ռուսիա բնականաբար չպիտի բաւականանայ, որովհետեւ այսօր Հայկական բարենորոգումները կը նկատէ անհրաժեշտօրէն և վերջնականապէս կարգադրուելիք հարց մը:

ՏՕՔԹ, ԱՐՄԵՆԱԿ ԽԱՂԱՏՈՒՐԵԱՆ

Փոխադրուած է Հայոց թաղը Բնաւորի փողոց Եօ. 42 տունը, ուր այցելու հիւանդ կ'ընդունին՝ կիրակիէ զատ, ամենօր, ժամը 11 էն մինչև կէսը ու 2էն մինչև 5: 25—10

տելով իր գլուխը պահել, կապիկալելով, դողալով...

Սենեակը լուռ կը մնար:

Դիւրեղ դուրսը մտնէր, Բայց սենեակը ջանքով կը լուսաւորուէր:

Վերջապէս, հիմակ, ղէպի այս անկողինն մարդկային էակներ կ'առնէին ուր անարկու հոգեւորքին դարանակալ կ'ապաւնէին... ոչ թէ ուրուականներ, այլ կենդանիներ... պաշտականներ... Անժուի դուրսը... և սկսեալ մէջ չարաշուք, սոսկուած ազդող Դաթիքին առ Մէտիքի...

Պառաւ թաղուհին ծոռեցաւ անկողինի վրայ և մրմնջեց:

—Զաւակս...

Իր սառ ձեռքով թագաւորին ձեռքին դրաւ:

Շարլ Թ. սոսկուած սուր աղաղակ մը արձակեց, աշխատելով վանել այդ ձեռքը: Եւաւ, աչքերը մոլորուել, սոսկուէն անարկ, խղճահարութեան յիմարտացած, ծածկոցները նետեց...

Ս. այն ատեն, յանկարծ, իր չորս կողմ նայեցաւ, անկողինի վրայ, երկեղի այնպիսի արտայայտութեամբ մը զոր նը-

“ԳԼԵՆԻՔ” ԺԱՊՏՈՒՆ 150

ՄԻՇԵԼ ԶԷՎԱՔՅՕ

ԲԱՐՏԱԵԱՆՆԵՐԸ

ՍԻՐՈՅ ԴԻԿԱԶՆԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՍԹ.

ԱՐԻԻՆՈՏ ՔՐՏԻՆԻՔ

Շարլ, իր անկողինն վրայ նստած, սրունքները կախած, սոսկուած շարժումով մը, ալ ձեռքով կը վանէր ուրուականները որոնք կամաց կամաց, սենեակի վրայ հասնէին, մինչ ձայն ձեռքով, կ'աշխարհէր ծածկոցը մինչև վերջը քաշելու, պահուստեղով համար կարծեմ:

—Արիւն, մռնչեց ան, ո՛վ թափեց այսքան արիւն... Շնորհ, ո՛վ չնորհ և գթութիւն կ'աղաղակէ... ո՛վ էք դուք... Դո՛ւ ես, Դոյնիքի, և դո՛ւ, Դիւն-մոն, ինչ կուզես: Եւ դո՛ւ, Լա Ռոյը. ֆուքսայի Եւ դո՛ւ Դաւիթ, և դո՛ւ Լա Յօրս: Եւ դո՛ւք, Բօն, Ռամբու, Պրիքը մօ: Դո՛ւք, Լա Թրէմոյլ, Լա Բլաս, Ռո-

հան, ի՛նչ կուզէք ինձմէ: Եւ դուք ամենքը ինչո՛ւ հոս կը մտնէք: Ո՛հ... սենեակը կը լեցուի... ամեն կողմ, ամեն կողմ, նախասենեակին մէջ, ղրկակին մէջ, բակին մէջ... կ'ենեն, ամենքն կուգան: Ո՛վ էք դուք, ի՛նչ կուզէք: Հաւէք, հաւէք, ո՛հ, սոսկալի է: Ի՛նչ, կուզէ՛ք զիս սպաննել... ոչ, անա ինձի կը դարձնեն իրենց անարկ ակնարկները, որոնք իրենց ձեռքերը կը գալարեն և իրենց բազուկները ինձի կ'երկարեն: Շնորհ, Գթութիւն: Ոչ, մահ չէ որ կուզեն... ինձմէ չնորհ կուզեն: Ահ, լսեցէք, ձեր աղաղակները սիրտս կը պատռեն: Կեցէ՛ք, այդպէս մի պոռաւ: Այժմ կ'ենեք, ինչ կուզեն: Շնորհ, Գթութիւն: Ձիւ կը չրջապատեն: Մի՛ լաք կ'ենեք: Այդպէս մի՛ լաք: Լաւ ես սպաննեցէք զիս... ինչպէ՛ս, հիմակ ալ տղեկներ, խեղճ պղտիկներ, պատուաւոր, դաշուհարուած, խեղդուած: Ոհ, մի դպիք ինձի ձեր սառած փոքրիկ ձեռքերով: Մի՛ պոռաք, մի՛ լաք: Ոհ, ինչպէս կը պոռան, ամենքն տղեկներ, կ'ենեք և մարդիկ, ի՛նչ անարկու ողբեր, ի՛նչ հոգեւորքի աղաղակներ: Ի՛նչ են այս հեծեծաք-

ՄԱՄՈՒԼ

«ՍԱՊԱՆ»-ի խմբագիրներէն մին հետեւեալ կարծիքը կ'արտայայտէ. թուրք բնակչութեան քաղաքակրթական վիճակին և տնտեսական մասին, վերագրելով բոլոր յետամնացութիւնները իսլամ կիներու ազդեցութեան և իսլամ ժողովուրդին մեծ մասին դաւանած նախապաշարութիւններուն:

Քաղաքակրթութիւնը կը նշանակէ շարժում, կը նշանակէ դարձում, և կը նշանակէ փոփոխում:

Ամէն պատմական ազգ, իր պատմութեան էն փայլուն էջերուն մէջ է'ն զօրեղ և է'ն հանդարտ ժամանակները. ունեցած է իր ամբողջութիւնները, իր թերութիւնները և այս ունեցած է շատ ուշատ տիրեցողիչ անցքեր բայց այդ թերութիւններն ու ցուցերը միշտ նսմ մնացած են յաղթանակի, փառքի ու պատեայ գերագոյն վայրկեաններուն մէջ:

Սերաւնդներ կը հաղովուն, ազգեր կը յաղորդեն ապերու, և շարունակական հոսանք մըն է որ տեղի կունենայ գրեթէ ամեն օր և ամեն ժամ, կը փոխուին իրերը, անձերը, կը փոխուի կեանքը, ապրիւրը կը դժուարանայ և յառաջդիմութեան հետ ալ սոսկալի յոռետեսներու խուճար մը մը յառաջ կուգայ աշխարհի անկեաններէն մէկուն մէջ, ինչ որ բնական օրէնք մըն է, մարդ երբ կ'զգայ, միշտ կը խնդայ ու կը ծաղրէ իր երէկուան ընթացքը. իր կեանքը. չի հաւնիր իր մէկ ժամ առաջ անցուցած կեանքին, դժգոհութիւն կը յայտնէ իր եսին, և իր պղտկութիւնը կը գայ ամէն վայրկեան:

Սա այսպէս մենք ներկայ սերունդի զաւակներս, կը հեգնենք մեզ պայտերուն ապրելակերպը, չենք հաւնիր անոնց ապրած կեանքերը, կը ծիծաղենք անոնց բարոյական վրայ, անոնց իմացական վրայ, անոնց նախապաշարութիւններուն և անոնց անասականին ու ընկերականութեան վրայ:

Սա ինչո՞ւ է, քանի որ ժամանակը կը ստիպէ մեզ այդպէս ընել, կ'ստիպէ յառաջ գնալ, եթէ ոչ անկարելի պիտի ըլլայ ապրիլ: Ներկան, պատերազմի դար պէտք է կոչուի, քանի որ գործնականին է որ կը փութայ հոսանքը, լուռ յաղթանակներու և լուռ մենամարտի չընդուն պէտք է կոչուի, քանի որ ամէն բան լուռութեան մէջ կ'իրագործուի: Հոգ չէ թէ, յաջորդ սերունդները խնդան և հեգնեն մեր կեանքերն ալ, պժշտան մեզ հանդէպ և քանի մեզմէ պատերազմներուն մէջ մեր վայրագ մարդասպանութեան վրայ, և մեր թրեղանութիւններուն վրայ: Պատասխանատուութիւնը ընդհանուրինն է այդ ատեն և ուստի ամօթն ու նախատինքն ալ բաժնուած ըլլալ իւրաքանչիւրին հաւասար բաժինով, ըստ հոգեբանական օրէնքներու առեւած մեկնաբանութիւններուն:

Սակայն, որուն պիտի ըլլայ սմթթը և գարշալիքը և նախատինքնը թուրք բնակչութեան, իսլամ ընկերականութեան կենցաղին և ապրելակերպին, ապագայ սերունդին նկատմամբ:

Կարիւնները դժոյթի սատանաները կը ներկայացնեն:

Հունդիւն մը ունեցաւ, չուէրի մը նրման:

—Արի՛ն...:

Սա այս անգամ երեւակայութիւն մը չէր...:

Իրապէս արիւն կար անկողին մէջ, սաւանները փոքրիկ կարմիր բիծերով դրոշմուած էին: Սա ասիկա արիւն էր, Ահարկու արտաշնչում մը ոգևորքի և զառանգանքի մահաձերձին մարմնէն կը հոսէր: Սա ասիկա արիւն էր, Շարլի, արիւն կը քրտնէր, իր կուրծքը մերկ էր, իր թեւերը կը գալարուէին նուազէն:

Ամեն անոնք որոնք հոն կը գտնուէին իրարու կը նայէին սոսկումի և ահաբեկումի աչքերով:

Այս կուրծքը կարմիր էր, Այս թեւերը կարմիր էին, կարմիր արիւնով:

Գաթէրին սոսկալի ընկրկում մը ունեցաւ և աչքերը գոցեց:

—Արի՛ն հեծե՛ծ Շարլի, Ամեն կողմ արիւն, կը բարձրանայ, կը խեղդէ զիս,

Ինչ կրնայ պատմիլ թուրք անհատ մը, քաղաքակրթեալ եւրոպացիի մը և կամ Ամերիկացիի մը: Իսլամ կիներու քաղաքակրթութեան մասին, քաղաքակրթութիւնները միշտ յարգելով և ինչ քաղաքակրթութիւն կարելի է տալ մեր տնտեսական և ընկերական կեանքին վրայօք, ինչն և ոչինչ:

Քաղաքակրթութեան ոգի մը, և կամ քաղաքակրթութեան հակամէտ ժողովուրդ մը նախ և առաջ պէտք է իր կիներուն զարգացման հոգ տանի կ'ընէ ֆրանսացի ծանօթ անձ մը, եթէ այդ ազգը կ'զգայ իր պատելուն, և իր փառքին կարեւոր դերը իր կեանքին մէջ:

Պետութեան մը, կառավարութեան մը, և կամ ժողովուրդի մը տնտեսական և քաղաքական դիրքը կախում ունի իր կիներէն: Ունեցած քաղաքակրթութեան աստիճանէն, անոնց արատադրած սերունդէն և ներշնչած հոգիէն: Ժողովուրդն է որ կը կառավարէ տնտեսականը և քաղաքականը և ոչ թէ դրամը իմացականութեան: Թուրք բնակչութիւնը զանցառու գտնուած է հանդէպ իր ամեն սրբազան պարտականութիւններուն միոյն հանդէպ և ողբալի հետեւանքները անա ամէն օր և ամեն ժամ կը կրենք անտեղի վնասներու տեղի տալով, կ'ախտաւորուինք և արդէն սկսած է որդը մտնել մեր գանկերուն մէջն ալ իր աւերները գործադրելու համար:

Կի՛ն, աշխարհի առանցքը, որ մայր բառին հեղինակն է միևնոյն ժամանակ, քաղաքակրթութեան չափանիշը, սերունդներուն հիմնադիրը, և պետութեան մը սիւններէն հզօրագոյնը: Եթէ կուգան յառաջդիմել, մտքուր զանք քաղաքական չըլնանկներու մէջ, նստեցուր զայն դիւստագիտութեան աթոռին վրայ, պարզեւէ անոր բոլոր այն իրադարձութիւնները որոնք դուռն կը կրեն, և այլևս մի վախճար թէ պիտի ընկճես և կամ պիտի յաղթուես:

Ինչու ժողովուրդին ամբողջութեան կէս մարմինը կազմող այդ մասը անշարժ մնայ երբ ան ամենէն լաւ և յուսատու գործքը կրնայ կատարել, ինչու իսլամ կիներ չունենայ իր ձայնը քաղաքական գործառնութեան մէջ:

Ինչու չէ պատուել քօղը իսլամ կնոջ երեսէն, քանի որ այդ քօղը վերցուցած պիտի ըլլանք ազդեցութեան փոշուր քօղը: Սաղորդ կը մնայ իսլամ պետութեան ձեռքերու, եթէ համարիտ են յառաջդիմութեան, և կամ կուգան քաղաքակրթութեան, ինչպէս ձեռնարկել իսլամ կնոջ կըրթական ներկայիս գործին որով ազատած պիտի ըլլան հայրենիքը իր ախտաւոր վիճակէն: Ահաւասիկ պարզ պատասխան մը, որ «Սապան»-ի խմբագիրներէն մին ուղղած է թուրք պաշտօնեայի մը:

ՄԵՍ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԷՔ  
P. XENOPOULO & C<sup>IE</sup>

Մշակակի ամենէ գեղեցիկ նորոյթներ կ'գտնուին:

արիւն, արիւն ամեն կողմ:

Հաեց:

Սրկու թոպէ մահացու լուծիւն մը տիրեց այս տեսարանին վրայ:

Աւելի խուլ հեծե՛ծանքով մը, աւելի խիստ ձայնով մը, Շարլ կրկնեց իր աղաղակը:

—Արի՛ն...:

Վախկեան մը լռեցին անոր արագ շնչառութիւնը, տեսան անոր դուռն ելած աչքերուն չորս կողմ նայիլը, սոսկումէ սոսկում: Սրբորդ անգամ ըլլալով, անոր աղաղակը լսեցին, բայց սուր, ահարկու պատրուող:

—Արի՛ն...:

Սա լանկարծ իր բերանը պրկուեցաւ, իր չրկները ամփոփուեցան, իր խնդոյթը անարկու, մահաչափ խնդուքը, որ սոսկում կուտար, այդ խնդուքը որ ունեւոր մը կը նմանէր, ճոնչեց, պայթեցաւ, ունեցաւ, միշտ աւելի ուժգին, միշտ աւելի շարաշուք...:

Թանկարծ Շարլ կունակի վրայ ինկաւ...:

Մեռած...:

Հուռութիւն, անշարժութիւն անկողին

ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՆՑՈՒՂԱՐԳ

Հանրաժանութիւն և մեծահոգակ կովկաս. սահման գրադէս և ծանօթ գործիչ Պ. Ա. Ահարկեան երկ կողողաքար քաղաքս ժամանեց և այցելելով Ս. Մեսրոպեան և Ս. Հովհաննիս վարժարանները, լաւ ապաւորութիւն մը ունեցաւ և իր գոհունակութիւնները արտայայտեց: Մեծահոգակ գրադէսը նոյն օրը մեկնեցաւ դէպի Խաշիւ, իր տարագրութեան երկրորդ հայրենիքը:

—Հոգ. - Որքայնամ ընկերութեան ի նպաստ Սինէմայ հանդէս մը կազմակերպելու համար կազմուած յանձնաժողովը, որ ամէն ճիշդ թափած էր այդ հանդէսն փայլուն ընծայելու: Սթորթիսի նորահաս առատ սինէմային մէջ, շատ կիցաւ որ անակնկալ արկածի մը հետեւեալով այրած են այն գեղեցիկ նիւթերը որոնք ներկայացուցով ժողովուրդին գոհունակութիւն պիտի պատճառէր, և հիշէնք ետք Սինէման շարունակուած է գտնուած պատրաստի ֆիլմերով միայն:

Այս առթիւ՝ կարգադիր յանձնաժողովը ժողովուրդի ներողամտութեան կ'ապաւինի իր կամքէն անկախ այս արկածին համար, վստահ ըլլալով որ Բարեգործական հաստատութեան մը նպատակով լաւու գեղեցիկ նպատակին առջև ժողովուրդը պահանջկոտ չպիտի ըլլար և զրգոհութեան ու է տեղի չպիտի ունենար:

ՏԵՂԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՁՈՐԵՔԵԱՐԹԻ իրկնապահին, ինչպէս երկ կը հաղորդէինք: Սփոթիւնի Սինէմային մէջ հիշեցի մը սկզբնաւորութիւնը տեղի ունեցաւ ժամը 4ին ատենները: Սրբաւ լեցուած էր տիկիններով, պարուներով և մանաւանդ վարժարանականներով: Որովհետեւ ի նպաստ Հայ Որսնօթին էր որ կը տրուէր: Մեքենավարի անգղուութեան մը հետեւեալ մեքենայից սրահին մէջ ֆիլմը կրակ առած էր և թանձր ծուխի մը հետ բոցերը խցիկին փոքրիկ ծաւառներէն լեցուելով դուռն կը խուճէն անտանելի խանձեղահոտով մը, որուն ի տես ներկայ բազմութիւնը խուճապով մատուռած և ստրտափափաւ եղած դուռն կը խուճէր իրար հրել հրմշտելով և իրար ոտքի տակ առնելով գրեթէ, Քանի մը կիներ և մանուկներ ալ այս առթիւ թեթեւակէս վերաւորուեցան և ճանկոտ քնքեր ստացան, թէ և ոչ ծանր հոգ պահանջող: Մէկ վայրկեանէն Սինէմայի ուղիւ վարչութիւնը գործողութեան դուռն իր սեպակեան ջրհանները և իսկոյն կարելի եղաւ կրակին առջև առնել, որ արդէն խցիկին մէջ կ'զգիտացած ըլլալով չէր կրնար լուրջ վարչութիւնը յառաջ թերել: Սրահին դրսահայեաց փեղկերն ու գոնները բացուեցան անմիջապէս և ժողովուրդը դուռն խուճեց գրեթէ առանց մնասի: Սինէմայի վարչութիւնը ուղիւ ապահովեց և իսկոյն գործի կեսով հանդիսականները իրենց տեղերը գրաւեցին և սինէման

վրայ, անաբեկ սարսուռ մը սենեակին մէջ, նրբանցքներուն մէջ փութացող բազմութեան վրայ:

Թագուհին ծուռեցաւ, իր ձեռքը դրաւ Շարլի կուրծքին վրայ, Սա այս ձեռքը կարմրեցաւ:

Այն ատեն, կամացուկ մը, բարձրացաւ, դարձաւ դէպի Անժուի դուռքը և իր արիւնաթաթախ ձեռքով կատաղի սեղմումով մը բռնեց իր սիրական տղուն ձեռքը, Հանրի տ'Անժուի ձեռքը...:

Սա այս շարաշուք արիւնի և խնդումի մահաւոր սպաւորութեան տակ, պաշտականներու ամբողջ կ'ընկրկէր, չուռուած, երկուցով պտտած, Գաթէրին տը Մէտիչի, իր Հանրի որդին ցոյց տալով, վայրենի և պայթող ձայնով մը, յաղթանակի աղաղակով մը որ հեռուն կ'ուռէր, պոռաց:

—Պարոններ... կեցցէ՛ թագաւորը...:

(Շար.)

շարունակուեցաւ: Վտանգը խուսափած էր, թէ և լուրջ սիրտխաղ պատճառած էր ներկայ տիկիններուն և մանաւանդ մեր պոլիկներուն: Որոնք քանի մը վայրկեան իրենց պաղարեւութիւնը կորսնցնելով աղաղակ ներ ալ արձակած էին ինքզինք կորսնցնողներու բնական բերմամբ: Գիշ մը պաղարեւութիւն, ուլ քաղաքացիներ, ճըշմարիտ վտանգներու ատեն ամենէն լաւն լի յանձնարարելի բանն է պաղարեւն ըլլալ և գլուխը չի կորցնել...:

ԿԱՐՄՐԱԽՏԸ կը ճարակի քաղաքիս հեռաւոր թաղերուն: Եւ արուարձաններուն մէջ, Կիսմանք թէ Ալայէլի և Գաւթալի կողմերն ալ հիւանդութիւնը ծաւալ կըստանայ: Առողջապահական վարչութիւնը առջի օր հակահիւսք չՀարիճող լու փողոցին մէջ տուն մը, որուն մէջ կարմրախտի դէպք մը պատահած էր:

ԲԱՆԱԲԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ կը հաղորդէ թէ Բօքարեալի չոգենաւու կայարանը առաջնորդող մեծ ձամբան, որ քաղաքապետութեան կողմէ շինուած էր, Բօքարեալի ձամբէն մինչև Ուրլա առաջնորդող ձամբան վրայ գտնուած էրկաթէ կամուրջի ձամբուն այդ մասին նորոգութիւնը նուազուողի կը դէ և փափաքողները կրնան դիմել քաղաքապետութեան: Զամբուն երկայնքն է 1180 մեթրո:

ՅԵՌԱԳԻՐ

Կ. ՊԱՆՈՒՍ, 31 հոկտ. — Նախարարաց խորհուրդը իր երէկի նիստի մէջ ընդունելի դատեց Աթէնքի մէջ ստորագրուած համաձայնութիւնը, ժողովին որոշումը հետագայով անմիջապէս հաղորդուեցաւ Աթէնք կալիպ Բէմալի պէին: ՆՈՅՆ. — Աթէնքէն կը հետագրեն թէ Յունաստանի արտաքին գործոց նախարար Մ. Փանաս Պոստոյ դեսպան պիտի անուանուի:

ՆՈՅՆ. — Զօրավար Սալօֆ Սօֆիա հասնելուն առթիւ իր ունեցած մէկ տեսակցութեան մէջ թրքո-պուլկար դաշնակցութեան մը գոյութիւնը հերքեց: Զօրավարը նոյնպէս հաստատեց թուրքիոյ և Պուլկարիոյ միջև բարի տրամադրութիւններու գոյութիւնը:

ՆՈՅՆ. — Զեռնաս չըլնանկներու հոսս տառութեան համաձայն Օսմ. բանակին վիճակը լաւագոյն է:

ՆՈՅՆ. — Բեգերպուրկէն կը տեղեկացնեն թէ կառավարութիւնը զօրավար Զօլմաշը նշանակած է իր և իրաւարար սերպո-պուլկար անհամաձայնութեան Սթրումիցայի սահմանագծութեան առթիւ:

ՆՈՅՆ. — Սօֆիայէն կը հետագրեն թէ Լիթիցիսի (Օրթաքէօյ) յոյն Մետրապոլիտ Նիքօթէմօս հետապնդուած է նոյն քաղաքին մէջ պուլկար իշխանութեան հոգով:

ԼԵՆՕԼԵՈՒՍ տախտակածներու համար, չի տեղաւորուում:

ՈՐՍԱԹՈՒԼԹ, ամէն տեսակ և տուկուն գոյներով:

ՎԱՐԱՐԱՆ խոհանոցի պատրոյթով՝ միւս պէտք և ճշդումով, ամենավերջին դրութեամբ:

ՎԱՐԱՐԱՆներ ամեն տեսակ: ԼՈԳԱՐԱՆՆԵՐ բոստըլէն և թէրմալօնէ և օտարին կոչով:

Պիտի գտնէք սահմանափակ և տնտեսչի գիներով վաճառատանց մէջ:

Ս. Տ. ՆԻԳՕԼԱՏԻ ՈՐԴՈՑ

ՀՐԱՆՏ ՍԵՐՏԱՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԳԱԶՄԻՐԻ և ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ — ԻԶՄԻՐ

Երէկեայ թիւ 1 (նախկին Մալո)

Վաճառատուն հետաւոր ըլլալով օրուան նորաձեւութեանց Ձրան եղանակին համար ստացած է Անգլ. և Պրանս. գաղմիկներու ճոխ մթիւր մը ամեն ճաշակի յարմար: Վաճառութեանը կ'ըլլան մեծաքանակ և փոքրաքանակ, դիւրամատչելի գիներով:

15 տարիէ ի վեր անուն և վստահութեան շահած գերձակատանս մէջ կ'ընդունուին ամեն տեսակ ապագրանքներ ամեն նրբաճաշակները ու զո՞ւարահանները զո՞հ ձգելու պայմանով:

